

A light blue background with a faint, stylized outline of a globe or a leaf, composed of several curved lines that suggest a circular shape with internal divisions.

NY REGLERING FÖR GRÖN INVESTERING

Så främjar vi gröna investeringar och minskar utsläppen
En rapport från Malin Westén

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	6
BAKGRUND	6
DISPOSITION	8
Grön ekonomi	8
Externaliteter	9
Hållbar utveckling	10
Vad är hållbart?	10
EU:s taxonomi	11
Sveriges klimatpolitik – ett perspektiv	12
Tio år av hållbarhetsrelaterade initiativ	12
En brytpunkt	13
Klimatråttsutredningen	14
Världens största kapitalkälla	15
Behovet av reglering	16
Politiska styrmedel	18
Koldioxidskatt och handel med utsläppsrätter	18
Internationella klimatöverenskommelser	19
AVSLUTANDE ORD	20
KÄLLOR	23

OM FÖRFATTAREN

Malin Westén är född i Stockholm och bosatt i Schweiz. Hon har en juristexamen från Stockholms universitet samt en kandidatexamen i ekonomi från Handelshögskolan i Stockholm. År 2020 skrev hon och Magnus von Perner examensarbete om hållbarhet och riskkapitalindustrin, för vilket de mottog Handelshögskolans stipendium för bästa examensarbete i ledarskap och organisationsstyrning.

FÖRORD

”- Om vi menar allvar med att tackla klimatförändringarna behövs två saker mer än någonting annat: Ärlighet och integritet. Det vore rimligt om de svenska ledarna sa: ”Vi har nått en kompromiss. Det här är vårt bidrag, det är i linje med att klara 2,5-3 graders uppvärmning”. Sen kunde de fortsätta: ”Och ärligt talat bryr vi oss inte så mycket om framtida generationer, förhoppningsvis är vi rika nog i Sverige för att skydda våra egna barn. Och vi bryr oss verkligen inte om fattiga människor i andra delar av världen som måste leva med efterverkningarna av våra utsläpp.” Det skulle vara ärligt. Men när de låtsas som att kompromissen på något sätt överensstämmer med deras åtaganden ... För att tala klarspråk: Det är antingen dumhet eller lögn.”

Kevin Anderson, professor i energi och klimatförändringar vid Tyndall Centre for Climate Change Research, Dagens Nyheter, 28 juli 2021

BEGREPPSLISTA

Begrepp	Beskrivning
EU Taxonomy	Regulatoriskt klassifikationssystem som definierar vad som utgör en miljömässigt hållbar ekonomisk aktivitet, i syfte att hjälpa företag, investerare och politiker att bedöma vad som är hållbart och inte. ¹ EU:s taxonomi är en del av <i>European Green Deal</i> . ²
EU Emissions Trading System (EU ETS)	EU:s system för handel med utsläppsrätter, vilket har till syfte att begränsa koldioxidutsläpp hos energiintensiv industri och energiproduktion. Systemet omfattar cirka 40% av alla växthusgasutsläpp i EU, vilket berör cirka 13,000 anläggningar, varav ca 750 stycken ligger i Sverige. De berörda organisationerna har ett övre tak för hur stora deras växthusutsläpp får vara. ³
Carbon Capture Technology	En process som samlar koldioxid som produceras av förbränningen av kol, olja och andra industriella processer, och förvarar koldioxiden så att den inte påverkar atmosfären. ⁴
Växthusgaser	Gaser som fångar upp värmestrålning och som därmed bidrar till växthuseffekten, det vill säga att atmosfären håller kvar värmeenergi från solen. ⁵ Koldioxid, metangas och dikväveoxid är exempel på växthusgaser. ⁶
Läckage	När åtgärder vidtas i syfte att minska användning av exempelvis fossila bränslen så riskerar det att leda till läckage. Rumsligt läckage innebär att användningen av fossila bränslen ökar någon annanstans i världen. Intertemporala läckage innebär att användningen ökar i en annan tid, exempelvis skjuts upp i framtiden. ⁷
Greenwashing	Begrepp som myntades av Jay Westerveld år 1986 och som refererar till aktiviteter av organisationer som sker i syfte att få människor att tro att organisationen värnar om miljön, även om deras verksamhet skadar miljön. ⁸
Riskkapitalbolag	Riskkapitalbolag investerar i ett företags ägarkapital, vilket inbegriper investeringar i både börsnoterade bolag och i onoterade bolag. I internationella sammanhang används termen <i>private equity</i> . ⁹
Finansinstitut	Monetära finansinstitut omfattar banker, bostadsinstitut, finansbolag, kommun- och företagsfinansierade institut, monetära värdepappersbolag och penningmarknadsfonder. ¹⁰
Finansiellt instrument	Varje form av avtal som ger upphov till en finansiell tillgång eller skuld i ett företag eller egetkapitalinstrument i ett annat företag, vilket omfattar exempelvis aktier, obligationer, kundfordringar, leverantörsskulder och andra typer av värdepapper. ¹¹
G20	Internationellt forum bestående av 20 länder som skapades år 1999 i syfte att diskutera och samarbeta kring globala ekonomin, finans och numera även hållbar utveckling. ¹²
Koldioxidekvivalent	Olika växthusgaser värmer upp atmosfären olika mycket. För att växthusgaser ska kunna jämföras multipliceras alla växthusutsläpp, förutom koldioxid, med en global uppvärmningspotential. Uppvärmningspotentialen för metan är 25 gånger högre än för koldioxid. Ett ton metangas motsvarar därför 25 ton koldioxidekvivalenter. ¹³

1 European Commission, EU taxonomy for sustainable activities, 2021.

2 European Commission, A European Green Deal, 2021.

3 European Commission, EU Emissions Trading System (ETS), 2021; Naturvårdsverket, Utsläppshandel, 2021.

4 Oxford Dictionary, Carbon Capture and Storage, 2021.

5 Naturvårdsverket, Växthuseffekten förstärks, 2021.

6 Naturvårdsverket, Andra växthusgaser, 2020.

7 Konjunkturrådet, Svensk politik för global klimat, 2020.

8 Oxford Dictionary, Greenwashing, 2021.

9 Tillväxtanalys, "Riskkapitalstatistik 2019 - venture capital", 2020.

10 Sveriges Riksbank, Lista över svenska monetära finansinstitut, 2021.

11 Skatteverket, Vad är ett finansiellt instrument?, 2021.

12 G20, About the G20, 2021.

13 Naturvårdsverket, Koldioxidekvivalenter, 2021.

SAMMANFATTNING

Klimatkrisen är ett faktum och världssamfundet står inför en av sina hittills största utmaningar. Sverige har länge betraktats som ett föregångsland i sitt klimatarbete, men har nått en brytpunkt där exempelvis den tyngsta industrin, vilken motsvarar över en tredjedel av Sveriges nuvarande växthusgasutsläpp, gjort det som är möjligt för att minska utsläppen inom ramen för befintliga processer. För att minska utsläppen ytterligare behövs investeringar i ny innovation och teknik – en omfattande nyindustrialisering av Sverige. Samtidigt som detta öppnar upp för många möjligheter, genom utvecklande av ny teknik och affärsmodeller, så saknas politiska initiativ för att underlätta och att åstadkomma denna förändring. Nuvarande förslag på politiska åtgärder är inte tillräckliga för att Sverige ska nå sina klimatmål. Samtidigt finns det ett kraftigt överskott av tillgängligt kapital att investera sett ur ett globalt perspektiv. Givet mängden kapital som finns tillgängligt, det stora investeringsbehovet och det människan redan vet om klimatkrisens effekter uppkommer frågan varför inte fler investeringar sker i grön teknik för att undvika och hantera klimatkrisens effekter. Denna fråga är flitigt diskuterad i den offentliga och akademiska debatten och kan på ett icke uttömmande vis härledas till exempelvis följande orsaker:

1. Det råder oenighet om vad som utgör en så kallad grön eller hållbar investering.
2. Nuvarande fiskala instrument, såsom exempelvis koldioxidskatter eller handel med utsläppsrätter, riskerar minska incitamenten att investera i hållbara alternativ.
3. Finansiella institutioner, såsom banker eller kapitalförvaltare, saknar adekvata incitament och bindande regler som säkerställer deras medverkan i den gröna omställningen.

Denna rapport har till syfte att diskutera vilka politiska åtgärder som bör prioriteras för att stänga det gap som finns mellan å ena sidan behovet av gröna investeringar och finansiella institutioners medverkan i denna förändring.

BAKGRUND

Människor lever idag i en klimatkris som beror på mänsklig aktivitet och det sätt som samhällen och dess ekonomiska institutioner har formats sedan industrialiseringen. För att stävja klimatkrisen och hantera dess effekter krävs engagemang på bred front; hos individer, organisationer, företag och offentliga aktörer på såväl nationell som internationell nivå. Engagemang krävs också inom samtliga samhällssektorer och industrier, vilket kommer att rita om spelplanen för den moderna samhällsekonomin. Hållbar utveckling, såsom initiativ inom miljö, sociala sfären och organisationsstyrning är därför högt på agendan hos beslutsfattande organ såsom politiker och investerare världen över. Detta återspeglas både i förslag på nya regler och i det normativa trycket hos olika samhällsgrupper. Omställningen från en ekonomi baserad på fossil energiförsörjning, en så kallad brun ekonomi, till en grön ekonomi är emellertid behäftad med många svårigheter och komplexa överväganden. Forskare varnar bland annat för att omställningen inte sker fort nog och att länder, inklusive Sverige, med deras nuvarande förslag på åtgärder riskerar att inte uppnå sina klimatmål.¹⁴ Kritiken bottenar i att det saknas incitament för frivillig klimatomställning hos olika samhällsaktörer eller att bindande lagstiftning inte ger tillräckligt starka effekter.¹⁵ Åtgärder som däremot har potential att skapa starka effekter ur ett klimatperspektiv, exempelvis genom kraftig reducering av växthusgaser, kritiseras ofta för att vara för dyra eller riskera

¹⁴ Dagens Nyheter, Sverige ska "gå före" – ändå är klimatmålen långt ifrån tillräckliga, 2021.

¹⁵ Svenska Dagbladet, Expert: Många kommer inte ställa om frivilligt, 2021; Dagens Nyheter, Luddiga planer för hur Sverige ska klara klimatmålen, 2021.

drabba vissa industrier och samhällsgrupper särskilt hårt.¹⁶ Ett vanligt förekommande argument är exempelvis att åtgärder som innebär att företag åläggs att betala för sin faktiska klimatpåverkan skulle leda till kraftigt hämmad ekonomisk tillväxt. Ett annat argument är att industrier som svar på strängare reglering flyttar utomlands till en jurisdiktion som har mindre omfattande klimatpolitik eller att utsläppen skjuts upp i framtiden, så kallat *läckage*.

Effekterna av global uppvärmning är kända sedan länge och pressen ökar på beslutsfattare världen över att adressera dess orsaker och effekter. Förenta nationernas (FN) vetenskapliga klimatpanel, *Intergovernmental Panel on Climate Change* (IPCC), publicerade sin första rapport år 1990, vilken redan då etablerade ett samband mellan koldioxid i atmosfären och global uppvärmning. I IPCC:s andra rapport, publicerad år 1995, skrevs följande: *”Prognoser om framtida värdeförändring i den globala medeltemperaturen och havsnivåhöjningar bekräftar att mänsklig aktivitet har potentialen att förändra jordens klimat i en utsträckning som aldrig tidigare skådats i mänsklighetens historia”*.¹⁷ Världssamfundet började inse behovet av förändring och som en konsekvens antogs olika globala klimatavtal. Ett av dessa avtal är Parisavtalet från 2015 som har till syfte att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 °C genom att minska utsläppen av växthusgaser. År 2018 uppskattade IPCC att de globala utsläppen av växthusgaser måste reduceras med 45% från 2010 års nivå till år 2030 och nå noll nettoutsläpp vid år 2050, för att klara målet om 1,5 °C.¹⁸ I sin senaste rapport från 2021 konstaterade IPCC emellertid att den globala medeltemperaturen med mycket hög sannolikhet kommer att nå 1,5 °C senast 2052 med nuvarande utsläppstakt. Jordens medeltemperatur är idag redan 1,1 °C högre än medeltemperaturen under förindustriell tid, 1,59 °C högre över land och 0,88 °C högre över havet. IPCC framhåller även att det finns en risk att uppvärmningen kan gå mycket fortare och befärrar att den globala medeltemperaturen i värsta fall kan nå 1,5 °C redan 2030. IPCC understryker även att extremväder och enskilda klimathändelser, såsom förändrad nederbörd, förändrad temperatur, översvämningar, torka och så kallade sammansatta händelser, kommer att bli mer vanligt förekommande, oavsett om världssamfundet lyckas nå målet om 1,5 °C eller inte. Abrupta förändringar kan även leda till så kallade *tipping points*, vilket definieras som en kritisk tröskel bortom vilket ett natursystem förändras i stor omfattning. Ofta är förändringen irreversibel, med vilket menas att händelseförloppet är oåterkalleligt och att systemet inte kan återgå till vad det en gång var.¹⁹

Sverige har antagit ett flertal klimat- och hållbarhetsmål, däribland Parisavtalet. Sveriges långsiktiga klimatmål innebär att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp.²⁰ I praktiken innebär noll nettoutsläpp att Sverige år 2045 ska ha minskat sina växthusgasutsläpp med minst 85% jämfört med 1990 års nivåer. I dagsläget har Sverige sedan 1990 minskat de växthusgasutsläpp som sker inom Sveriges gränser med 29%, vilket motsvarar en minskning om cirka 1% per år.²¹ Sverige behöver alltså eliminera ytterligare 56% för att nå sitt eget klimatmål. På senare år har emellertid den territoriella utsläppsminskningstakten bromsat in, när den egentligen behöver accelerera. Det bör dessutom framhållas att det inte finns en nedåtgående trend i Sveriges växthusgasutsläpp om hänsyn tas till samtliga utsläpp som relaterar till svensk konsumtion.²² Detta indikerar att svensk konsumtion orsakar väsentligt högre utsläpp än de som sker endast inom Sveriges gränser. För att minska utsläppen ytterligare 56%, utan att det leder till att utsläppen endast flyttar till ett annat land med svagare klimatregler, så krävs det omfattande förändringar i svensk klimatpolitik, som idag inte är tillräckligt omfattande och effektiv. Tillväxtanalys, myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, framhåller att det varken finns tid eller utrymme för misstag givet de konsekvenser ett misslyckande skulle innebära.²³

16 Se exempelvis Industrins Ekonomiska Råd, Svensk Industri och EU:s nya industripolitik: Teknikskiften, kompetensförsörjning och grön omställning, 2021.

17 Författarens översättning. IPCC, Climate Change 1995: The Science of Climate Change, 1994.

18 IPCC, 2018: Summary for Policymakers.

19 IPCC, 2021: Report. AR6 Climate Change 2021: The Physical Science Basis, 2021.

20 Regeringen, Mål för miljö och klimat, 2021.

21 Naturvårdsverket, Territoriella utsläpp och upptag av växthusgaser, 2020.

22 Konjunkturrådet, Svensk politik för globalt klimat, 2021.

23 Tillväxtanalys, Hållbar omställning som metapolitik, 2021, s. 20.

Sverige, liksom världens alla länder, står inför samtidens enskilt största utmaning och forskningen är en-tydig. Behovet av omställning till en grön ekonomi är ofrånkomligt och intresset från allmänheten är enormt. Samtidigt stagnerar Sveriges utsläppsminskningar av växthusgaser när de behövs som allra mest. Sverige behöver ett nytt ledarskap och en ny strategi i det systemskifte och stora förändringar som kommer krävas för att nuvarande och kommande generationer ska ha en chans att leva i en värld med en global medeltemperaturökning om maximalt 1,5 °C. Syftet med denna rapport är därför att kasta ljus på särskilda sakfrågor som har potentialen att leda till hög klimatnytta för allmänheten och som det politiska ledarskapet därför bör prioritera den kommande mandatperioden. Förslagen utgör inte en uttömmande strategi, men kastar ljus på fundamentala problem av ekonomisk natur som hämmar effektiv klimatpolitik. Särskilt fokus kommer riktas mot två nyckelspelare i klimatfrågan, den tyngsta industrin och finansmarknaderna. Rapporten kommer särskilt diskutera följande frågor:

1. Hur kan en grön ekonomi förstås?
2. Hur kan industrin och finansmarknaderna uppmuntras att verka i en grön ekonomi?
3. Hur kan politiken underlätta för gröna investeringar?

DISPOSITION

Första avsnittet beskriver ekonomi och hållbarhet som begrepp, och hur de kan förstås i förhållande till varandra. Syftet med stycket är att läsaren ska få en grundläggande uppfattning om hur ekonomi och hållbarhet kan analyseras och segmenteras baserat på deras delområden. Avsnitt två redogör för Sveriges klimatstrategi det senaste decenniet och var Sverige i dagsläget står i klimatfrågan. Detta avsnitt berör särskilt den tyngsta industrin och finansmarknadens roll i klimatomställningen. Avsnitt tre ger en inblick i politiska styrmedel såsom koldioxidskatt och handel med utsläppsrätter, samt behovet av internationella klimatöverenskommelser. Rapporten avslutas därefter med en diskussion om hur politiken kan underlätta omställningen till en grön ekonomi genom fokus på åtgärder som rör industrin och finansmarknaden.

GRÖN EKONOMI

EU-kommissionen beskriver grön ekonomi som sökandet efter ekonomiska modeller som skapar välstånd utan att skada miljön.²⁴ FN:s miljöprogram definierar en grön ekonomi som en ekonomi vars tillväxt drivs av offentliga och privata investeringar som minskar koldioxidutsläpp och föroreningar, förbättrar energi- och resurseffektivitet samt förebygger skador på ekosystem och biodiversitet.²⁵ I Sverige finns ingen tydlig definition på vad som utgör en grön ekonomi. Däremot finns en omfattande teori- och begreppsbyggnad inom ekonomi och hållbarhet som separata ämnen i exempelvis akademien och forskningen. I den klimatpolitiska debatten understryks ofta vikten av att driva en hållbar omställning av samhällsekonomin med utgångspunkt i bästa tillgängliga forskning och forskningen har intresserat sig för klimat- och ekonomirelaterade frågor under en mycket lång tid.²⁶ Men trots att detta skulle kunna utgöra grunden för ett omfattande klimatpolitiskt ramverk och underlag för separata insatser så finns idag en brist på överensstämmelse mellan forskningen och Sveriges åtgärder för att nå globala klimat- och hållbarhetsmål. Vilken roll politiska instrument ska spela för att åtgärda denna brist på överensstämmelse blir därför mycket central. Har de politiska insatserna avsedd effekt och går utvecklingen i rätt riktning? Används resurser till saker som genererar hög klimatnytta eller kan resurser

²⁴ Europeiska Kommissionen, Grön ekonomi, 2021.

²⁵ Förenta Nationerna, Norden i topp enligt ny undersökning om global grön ekonomi, 2021.

²⁶ Exempel på organisationer som fokuserar på hållbarhets- och klimatforskning är exempelvis Stockholm Resilience Centre, Stockholm Environment Institute (SEI), Stiftelsen för Miljöstrategisk Forskning (MISTRA) och Swedish House of Finance, för att nämna några.

användas bättre eller effektivare? Gör politiken rätt saker? Gör politiken saker rätt?

Ekonomiska verktyg, modeller och forskning söker ofta svar på vilka valmöjligheter olika samhällsaktörer har och vad som utgör det bästa alternativet utifrån en given frågeställning, ett syfte eller utvalda parametrar. Vilket syfte eller parametrar som bör styra den moderna samhällsekonomin, det vill säga val av grundläggande ekonomiska institutioner, är ett av de mest debatterade ämnena i modern historia. Orsaken till detta är framförallt för att kompositionen av ekonomiska institutioner är tätt förknippad med frågan om vad som avgör ekonomisk tillväxt och hur resurserna i en ekonomi fördelas mellan olika grupper.²⁷ Denna rapport kommer framförallt kasta ljus på klimatets roll i denna debatt och klimatomställning såsom syfte för den moderna samhällsekonomin. Klimatets roll kan analyseras på många olika sätt beroende på vilken sfär och delområde av ekonomin som studeras. Olika sfärer kan exempelvis vara nationalekonomi, företagsekonomi, finansiell ekonomi, privatekonomi eller ekonomisk historia. Olika delområden, vilka ofta har egen teori- och begreppsbyggnad, är exempelvis mikroekonomi, makroekonomi, redovisning, finans, ekonomisk statistik, marknadsföring, organisationsstyrning och ekonomistyrning. Vissa klimatfrågor kan betraktas som enskilda sakfrågor isolerade i en ekonomisk disciplin, exempelvis hållbar marknadsföring, medan andra frågor relaterar till mekanismer av djupare natur och som korrelerar med flera delområden i ekonomin, exempelvis frågan om prissättning av koldioxidutsläpp. I en diskussion av denna rapports huvudfrågeställningar underlättar en grundläggande kunskap om hur ekonomi och hållbarhet kan förstås separat och i förhållande till varandra. Följande avsnitt har därför till syfte att presentera en översikt av dessa två begrepp.

EXTERNALITETER

En av de första beskrivningarna av ekonomiska aktiviteter och dess samhälleliga effekter, exempelvis effekter på miljön, beskrevs av ekonomen Arthur Pigou.²⁸ Enligt Pigou skapar ekonomiska aktiviteter så kallade externaliteter, vilka beskriver den situation som uppstår när konsekvenserna av en ekonomisk aktivitet påverkar någon som inte är den del av den ekonomiska aktiviteten och som inte bitt om att få ta del av dess effekter. Konsumtion, produktion och investeringsbeslut hos individer, hushåll, företag och andra organisationer påverkar ofta människor som inte i direkt involverade i deras transaktioner både i positiv och negativ bemärkelse. Externaliteter kan alltså i termer av samhällsnytta både vara bra och dåliga. En positiv externalitet innebär att den ekonomiska aktiviteten genererar nytta för den påverkade, utan att upphovsmakaren själv kan dra full nytta av effekten, exempelvis genom att ta betalt. En positiv externalitet i vardagssammanhang kan exempelvis illustreras av den golvvärme en lägenhetsinnehavare kan få av grannen på våningen under genom dennes spotlightlampor i taket. Grannen under får betala för elen för sina spotlights, medan lägenhetsinnehavaren över får ta del av spillvärmens från lamporna utan att betala för den. En negativ externalitet å andra sidan innebär att den ekonomiska aktiviteten skapar negativa effekter för andra, medan upphovsmakaren till aktiviteten inte betalar för dessa konsekvenser. Resultatet av detta är att den drabbade istället får bära kostnaden direkt eller indirekt för att avhjälpa den ekonomiska aktivitetens negativa effekter. Ofta är de indirekta effekterna relativt små, men ibland är de indirekta effekterna av sådan magnitud att de blir problematiska. Klimatkrisen är ett typexempel på en sådan negativ externalitet, eftersom kostnaderna för klimatkrisen i dagsläget riskerar att bli mycket högre för de som drabbas än för de som bidrar till den. Pigou argumenterade för att blotta förekomsten av negativa externaliteter utgör skäl nog för den styrande makten att ingripa och ett sätt göra det på är genom att ålägga upphovsmakaren med olika begränsningar som minskar de ekonomiska incitamenten att fortsätta med aktiviteten. Det vanligast förekommande exemplet är att behäfta aktiviteten med en kostnad, exempelvis skatt på växthusgaser, som alltså har till följd att utsläpparen inte längre kan släppa ut växthusgaser kostnadsfritt. Konjunkturrådet uttrycker effekterna av sådan klimatpolitik enligt följande: *”Minskade utsläpp medför kostnader för utsläpparen, medan nyttorna i form av mindre klimatförändringar fördelas över hela världen.”*²⁹ Ett

27 Jämför exempelvis D. Acemoglu et al., Handbook of Economic Growth – Institutions as a fundamental cause of long-run growth, s. 389. 2005.

28 Pigou, The Economics of Welfare, 1920.

29 Konjunkturrådet, Svensk politik för globalt klimat, 2020.

alternativt sätt att beskriva den nuvarande ordningen utifrån dagens ekonomiska institutioner är följande: Ökade växthusgasutsläpp medför inte ökade kostnader för utsläppare världen över och skadorna i form av ökade klimatförändringar fördelas och får bäras av gemene människa i hela världen.

HÅLLBAR UTVECKLING

Begreppet och konceptet hållbar utveckling introducerades år 1981 av den amerikanska författaren och miljövetaren Lester Brown och spreds internationellt genom rapporten *Our Common Future* som lanserades av *World Commission on Environment and Development*, även kallad Bruntlandkommissionen, år 1987.³⁰ Enligt begreppets ursprungliga definition innebär hållbar utveckling *“utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov”*.³¹ En nutida definition av hållbar utveckling kan förstås genom de Globala målen (*Sustainable Development Goals*), som antogs av FN:s medlemsländer år 2015 och består av 17 Globala mål och 169 delmål. De Globala målen kallas Agenda 2030 och har till syfte att avskaffa extrem fattigdom, minska ojämlikheter och orättvisor i världen, främja fred och rättvisa samt lösa klimatkrisen.³² Även om samtliga 17 delmål har ekonomiska implikationer, inte minst med tanke på de resurser som kommer krävas för att nå dem, så rör sex av målen exempelvis hållbar industri, innovationer och infrastruktur (mål 9), hållbar energi (mål 7), hållbara städer och samhällen (mål 11), hållbar konsumtion och produktion (mål 12), ekosystem och biologisk mångfald (mål 15) samt bekämpning av klimatförändringarna (mål 13). De Globala målen riktar sig till alla – stater, samhällen, organisationer, individer – men ett mycket viktigt delmål är även att integrera åtgärder mot klimatförändringar i politik, strategier och planering på nationell nivå.³³ De Globala målen säger nämligen inte *hur* målen ska uppnås, utan det är upptill var enskild aktör att bestämma. Goda exempel på hållbar integration och hur målen kan formuleras till handlingsplaner finns emellertid i forskningen. Inom ekonomins delområden har en rik flora av litteratur utvecklats kring hållbar utveckling, exempelvis företags sociala ansvar (*Corporate Social Responsibility*), social samhällsstyrning (*Environmental, Social, Governance*), cirkulär ekonomi och skapandet av ekonomisk tillväxt som också skapar värde för samhället (*Creation of Shared Values*), för att nämna några koncept som rör ekonomi och organisationers roll i samhället.³⁴

VAD ÄR HÅLLBART?

Det faktum att hållbarhet som begrepp är mångfacetterat till sin natur ger upphov till en rad problem och tolkningsfrågor om vad som egentligen är hållbart och inte. Avsaknaden av ett enhetligt ramverk från lagstiftarhåll har lett till etablering av många olika kvalitativa och kvantitativa definitioner, såsom exempelvis icke-bindande redovisningsstandarder eller hållbarhetsmärkning, vars användning i bästa fall lett till relevant klimat- och hållbarhetsnytta och i värsta fall till så kallad *greenwashing*.³⁵ Ett av de främsta problemen med att det saknas en gemensam och enhetlig definition av hållbarhet eller klimatstandarder är att det blir svårt att jämföra företag eller att den information som lämnas inte är tillförlitlig. Det är alltså svårt för konsumenter och investerare att veta vilka ekonomiska aktiviteter och företag som ligger i linje med nationella hållbarhetsmål och vilka som endast använder hållbarhet som marknadsföring. Att många hållbarhetsstandarder är icke-bindande innebär i sammanhanget att företagen som använder dem inte utsätts för några sanktioner i de fall att hållbarhetsinformationen är felaktig eller missvisande eller om de inte lever upp till uppsatta mål och krav. Ett illustrerande exempel är den hållbarhetsrapport som så kallade stora företag upprättar och lämnar in i samband med sin årsredo-

30 FN-förbundet, Omställning till hållbar värld brådskar, 2012.

31 World Commission on Environment and Development, *Our Common Future*, 1987.

32 United Nations Development Programme, Om Globala målen, 2021.

33 United Nations Development Programme, 13 Bekämpa klimatförändringarna, 2021.

34 Porter, M.E. and Kramer, M.R., 2011. Creating Shared Value. *Harvard Business Review*, 89, pp. 62-77.

35 Johnsson F. et al, The framing of a sustainable development goals assessment in decarbonizing the construction industry – Avoiding “Greenwashing”, 2020.

visning enligt årsredovisningslagen.³⁶ Rapporten har till syfte att informera om hållbarhetsrisken hos företaget inom en rad områden, däribland miljö, men är undantagen den revision som revisorn normalt utför på informationen i bolagets årsredovisning och som kan läggas till grund för skadeståndsansvar hos revisorn själv eller bolagets styrelseledamöter.³⁷

EU:S TAXONOMI

Som ett led i att hjälpa framförallt företag och investerare att navigera i transformation mot en grön ekonomi som kännetecknas av låga koldioxidutsläpp, resiliens och resurseffektivitet, så har EU-kommissionen utarbetat ett politiskt verktyg och klassificeringssystem över vilka ekonomiska aktiviteter som ska anses vara miljömässigt hållbara inom EU, den så kallade EU-taxonomi.³⁸ Taxonomi riktar sig främst mot stora företag och aktörer som erbjuder finansiella produkter, vilket innebär att exempelvis pensionsfonder, banker, kapitalförvaltare, börsnoterade företag samt företag med fler än 500 anställda måste lämna upplysningar om hur deras verksamheter och investeringar bidrar till EU:s miljömål, exempelvis klimatanpassning och begräsning av klimatförändringar.³⁹ Taxonomi har som syfte att skapa ett enhetligt flöde av tillförlitlig och jämförbar hållbarhetsinformation i det finansiella systemet och betraktas som ett nyckelinstrument för att identifiera gröna verksamheter och investeringar. Taxonomi kommer emellertid inte utan kritik. Vissa intressenter, såsom Världsnaturfonden, kritiserar EU-kommissionen för att i inte tillräckligt hög utsträckning lägga forskningsbaserade rekommendationer till grund för vad som enligt taxonomi ska utgöra hållbara ekonomiska aktiviteter och inte.⁴⁰ Annan kritik har riktats gentemot EU för att ha anlitat Blackrock, en av världens största investerare i banker och fossilindustrier, som expertrådgivare i utvecklandet av taxonomis finansreglering, vilket jämförs med att låta räven vakta hönshuset.⁴¹ Andra intressegrupper och medlemsländer menar på att taxonomi kommer stänga ute vissa industrier från kapitalmarknaden och därmed underminera EU:s konkurrenskraft.⁴² Det är förvisso riktigt att taxonomi har potentialen att framställa företag som hittills kunnat hävda att deras verksamheter är gröna eller på annat sätt främjar hållbarhet i annan dager. Det är emellertid värt att notera att taxonomi inte uppställer några formella krav på företag eller finansmarknadsaktörer att faktiskt investera hållbart. Banker och finansiella aktörer kan med andra ord fortsätta erbjuda marknaden finansiella produkter som inte ligger i linje med klimatmålen. Taxonomis styrka ligger i att skapa ett enhetligt språk, men vilken nivå på hållbarhet som ska råda är fortfarande föremål för debatt och kommer att förändras med tiden.⁴³ Det innebär att det i hög utsträckning ankommer på EU:s medlemsländer själva, däribland Sverige, att implementera de åtgärder som krävs för att påskynda förändringen och den gröna investeringstakten.

36 Årsredovisningslag (1995:1554). Med stora företag menas företag som i snitt har fler än 250 anställda, en balansomslutning som överstiger 175 miljoner kronor eller har en nettoomsättning över 350 miljoner kronor.

37 Jämför 29 kap. Aktiebolagslagen (2005:551) rörande skadeståndsansvar vid överträdelse av årsredovisningslagen.

38 Europaparlamentets och Rådets Förordning 2020/852 av den 18 juni 2020 om inrättande av en ram för att underlätta hållbara investeringar och om ändring av förordning (EU) 2019/2088.

39 EU-kommissionen, Hållbar finansiering och EU:s taxonomi: EU-kommissionen vidtar nya åtgärder för att styra investeringar mot hållbara verksamheter, 2021.

40 World Wide Fund for Nature, European Commission trashes science-based recommendations by including fossils fuels in green taxonomy proposal, 2021.

41 The Guardian, BlackRock to advise EU on environmental rules for banks, 2020.

42 Financial Times, EU green finance rules must be politically sustainable, 2021.

43 Eurosif, EU Taxonomy: Fostering an honest debate, 2021.

SVERIGES KLIMATPOLITIK – ETT PERSPEKTIV

TIO ÅR AV HÅLLBARHETSRELATERADE INITIATIV

Vid en analys av Sveriges klimatpolitik underlättar en översikt av Sveriges övergripande klimatstrategi. Följande avsnitt har därför till syfte att översiktligt redogöra för politiska initiativ och milstolpar under det senaste decenniet:

- **2009:** EU håller konferens i Lund i Sverige och slår fast att forskning och innovation kan bidra till samhällsnyttan genom att fokusera på stora samhällsutmaningar (*Grand Challenges*), däribland global uppvärmning. Mötet resulterar i Lunddeklarationen som blir startskottet för ett tätare samarbete mellan forskning, affärsutveckling och politik i EU:s medlemsländer.⁴⁴
- **2011:** Regeringen tillsätter Framtidskommissionen, som får i uppgift att upprätta en vision och förslag på långsiktig politisk agenda för Sverige vad gäller hållbarhetsfrågor.⁴⁵ Syftet är bland annat att identifiera och rusta Sverige för framtida samhällsutmaningar.
- **2012:** Regeringen presenterar strategiska innovationsområden (SIO) och olika aktörer, såsom Vinnova, Formas och Energimyndigheten, får i uppdrag att utveckla och administrera strategiska forskningsprogram som underlättar interaktionen mellan akademi, forskningsinstitut, näringsliv, offentlig sektor och civilsamhället som helhet. Denna satsning resulterar i de strategiska innovationsprogrammen (SIP) som omfattar 17 olika branschprogram. Innovationsprogrammen tar sin utgångspunkt i ett antal samhällsutmaningar och har till syfte att komplettera de strategiska innovationsområdena.⁴⁶
- **2015:** Fossilfritt Sverige lanseras, vars syfte är påskynda omställningen till ett fossilfritt samhälle och att stärka regeringens samarbete med olika samhällsaktörer. Cirka 450 enskilda aktörer, främst kommuner och företag, får inom ramen för detta initiativ i uppgift att själva definiera vad som krävs för att bli fossilfria samt vilken politik som krävs för att nå detta. På så sätt förväntas näringslivet bli direkt involverat i omställningspolitiken till ett hållbart samhälle.⁴⁷ Regeringen lanserar också miljöstatsningen Klimatklivet, vilket möjliggör finansiellt stöd till lokala investeringar som bedöms ge hög varaktig minskning av utsläpp av växthusgaser per investeringskrona.⁴⁸
- **2016:** Samverkansprogram (SVP) mellan olika politikområden presenteras i regeringens forskningsproposition *Kunskap i Samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft*, vari klimat och miljö listas som en prioriterad samhällsutmaning.⁴⁹ Enligt Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser är detta första gången en proposition tar sin utgångspunkt i en av de stora samhällsutmaningarna.⁵⁰
- **2017:** Som en del i regeringens klimatpolitiska ramverk upprättas Klimatpolitiska rådet, vilket rent formellt är en myndighet som fungerar som ett oberoende tvärvetenskapligt expertorgan. Klimatpolitiska rådets uppgift är att utvärdera huruvida regeringens politik är förenlig med de klimatmål som regeringen och riksdagen har beslutat samt ge förslag på förbättringar av politiken.
- **2018:** Sveriges klimatlag träder i kraft.⁵¹ Klimatlagen ålägger ett ansvar på nuvarande och framtida regeringar att föra en politik som utgår från de klimatmål som Sverige som land åtagit sig,

44 Tillväxtanalys, Hållbar omställning som metapolitik, 2021.

45 Departementsserien 2013:19, Framtidskommissionens slutrapport: Svenska framtidsutmaningar, 2013.

46 Regeringen, Regeringen lanserar fem offensiva samverkansprogram, 2016.

47 Tillväxtanalys, Tredje generationens innovationspolitik: styrning och implementering genom samverkan (PM 2020: 184), 2021.

48 Förordning (2015:517) om stöd till lokala klimatinvesteringar.

49 Proposition 2016/17:50, Kunskap i Samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft.

50 Tillväxtanalys, Hållbar omställning som metapolitik, 2021.

51 Klimatlag (2017:720).

exempelvis Parisavtalet.⁵² Detta innebär att regeringen vart fjärde år ska ta fram en klimatpolitisk handlingsplan och årligen presentera en klimatredevisning i budgetpropositionen. Klimatlagen kritiseras både av Lagrådet och Svenskt Näringsliv, som menar på att lagen är tandlös symbolpolitik eftersom den inte innehåller några bindande bestämmelser och heller inte några sanktioner för det fall regeringens anses ha brustit i sin redovisningsskyldighet.⁵³

- **2019:** Regeringen presenterar sin första klimatpolitiska handlingsplan, i vilken bland annat föreslås att en särskild utredare ska se över all relevant lagstiftning på klimatområdet i Sverige, vilket sedermera kommer att kallas Klimatråtsutredningen.⁵⁴ Regeringen lanserar också fyra samverkansprogram, varav Näringslivets Klimatomställning utgör ett delområde.⁵⁵ Programmet syftar till att stärka Sveriges export av klimatpositiva produkter och tjänster, stärka och skynda näringslivets klimatomställning till ett fossilfritt samhälle, stärka Sveriges position i en växande biobaserad ekonomi där hållbar utveckling bygger på resurseffektivitet och förnybara råvaror samt stärka näringslivets omställning till hållbara affärsmodeller.⁵⁶ År 2019 granskar även Riksrevisionen Klimatklivet och riktar kraftig kritik mot dess genomförande, bland annat att dess genomförande och uppföljning ger en missvisande bild om hur effektivt programmet är.⁵⁷
- **2020:** Riksrevisionen utvärderar regeringens innovations- och samverkansprogram och lyfter brister i politikens grundläggande antaganden och i dess praktiska genomförande.⁵⁸ Enligt Riksrevisionen är exempelvis programmen inte effektiva, har otydlig styrning, tidspress i planeringen och uppvisar brister i uppföljning och utvärdering.
- **2021:** Regeringen breddar Industriklivet, ett statligt stöd för industrin som inrättades 2017 i syfte att främja investeringar som minskar utsläpp från industriprocesser, tillämpar ny teknik och innovation eller som bidrar till negativa utsläpp.⁵⁹ Regeringen föreslår även en kraftig utbyggnad av Sveriges transportinfrastruktur till ett belopp om nästan 890 miljarder kronor.⁶⁰ För dessa medel ska 70% av utsläppen från inrikes transporter minska fram till 2030. Eftersom transportsektorn svarar för cirka 32% av Sveriges växthusgasutsläpp, innebär projektet en potentiell utsläppsminskning om cirka 22% under denna tidsperiod.⁶¹

EN BRYTPUNKT

Sedan 2019 har regeringen som mål att Sverige ska "gå före" och bli ett fossilfritt föregångsland i klimatarbetet.⁶² Sverige har länge betraktats som ett föregångsland i klimatfrågan och har i många avseenden redan kommit långt. Ett exempel på detta är att majoriteten av Sveriges el- och värmeförsörjning kommer från fossilfria källor.⁶³ Sedan 1990 har svenska växthusgasutsläpp minskat med cirka 29% eller ungefär 1% årligen. År 2019 släppte Sverige ut cirka 51 miljoner ton koldioxidekvivalenter.⁶⁴ Majoriteten av Sveriges utsläpp idag, nästan två tredjedelar, härrör från industrin (32%) och transportsektorn (32%). Preliminära siffror från SCB visar att utsläppen under pandemiåret 2020 minskade med cirka 10%, samtidigt som Sveriges bruttonationalprodukt minskade med cirka 2.8%.⁶⁵ Sett till de terri-

52 Naturvårdsverket, Sveriges klimatomställning och klimatpolitiska ramverk, 2021.

53 Svenskt Näringsliv, Tandlös klimatlag enbart symbolpolitik, 2017.

54 Proposition 2019/20:65, En samlad politik för klimatet – klimatpolitisk handlingsplan, 2019; Dir. 2019:101, Översyn av relevant lagstiftning för att uppnå Sveriges klimatomställning, 2019.

55 Regeringen, Regeringen lanserar fyra offensiva samverkansprogram, 2019.

56 Regeringen, Samverkansprogrammet Näringslivets klimatomställning, 2019.

57 Riksrevisionen 2019:1, Klimatklivet – Stöd till lokala investeringar, 2019.

58 Riksrevisionen, Innovation genom samverkan – statens satsningar på strategiska samverkans- och innovationsprogram (Rir 2020:6), 2020.

59 Förordning (2017:1319) om statligt stöd till åtgärder som bidrar till industrins klimatomställning.

60 Regeringen, Största ekonomiska ramen någonsin för infrastrukturåtgärder, 2021.

61 Proposition 2020/21:151, Framtidens infrastruktur – hållbara investeringar i hela Sverige, 2021.

62 Regeringen, Sverige ska vara ett fossilfritt föregångsland, 2019.

63 Naturvårdsverket, Utsläpp av växthusgaser från el och fjärrvärme, 2021.

64 Naturvårdsverket, Territoriella utsläpp och upptag av växthusgaser, 2020.

65 SCB, Svenska utsläpp minskade under coronaåret, 2020.

toriella utsläppen har emellertid Sveriges utsläppsminskningar under senare år bromsat in och om hänsyn även tas till samtliga utsläpp som härrör från svensk konsumtion så finns ingen tydlig nedåtgående trend i utsläppen.⁶⁶ Det innebär att utsläppen i stället sker i ett annat land, vilket alltså inte bidrar till utsläppsminskningarna ur ett globalt perspektiv.⁶⁷ I sin rapport för 2021 kritiserar Klimatpolitiska rådet regeringen för att klimatomställningstakten är för låg och att den beslutade politiken inte är tillräcklig för att nå klimatmålen.⁶⁸ Sverige har nått en brytpunkt, vilket även fått gehör från både forskare och näringslivet.

Experter inom hållbarhet och resursstrategi menar att dagens befintliga industriprocesser inte har ens teoretisk möjlighet att åstadkomma stora utsläppsminskningar för de mest växthusgasintensiva industrierna, såsom stål, cement eller kemiproduktion.⁶⁹ Det innebär att successiva justeringar och effektiviseringar inom industrin inte längre är tillräckliga för att nå klimatmålen, utan att det behövs omfattande teknikskiften för att åstadkomma detta. Det behövs med andra ord en ny industrialisering av Sverige med ett omfattande investeringsprogram för att ersätta majoriteten av dagens produktionskapacitet eller upprätta storskalig infångning och lagring av koldioxid (*Carbon Capture Technology*). Detta är en mycket omfattande omställning och som också har en mycket kort tidshorisont, eftersom målbilden om netto-nollutsläpp i Sverige år 2045 för vissa industrier endast är en investeringscykel bort. Inom ramen för Fossilfritt Sverige har industrier såsom stål, gas, cement, värme, gruv- och mineralbranschen upprättat färdplaner om hur de ska dekarbonisera sina verksamheter i linje med de nationella klimatmålen.⁷⁰ Medan vissa färdplaner pekar ut finansieringen av dessa projekt som en potentiell flaskhals, så innehåller majoriteten av färdplanerna ingen investeringsplan som kan realisera målbilden alls. Forskare har uppskattat att det skulle behövas cirka 66 miljarder kronor för att investera bort den tyngsta industrins växthusgas-utsläpp, det vill säga 16 miljoner ton koldioxidekvivalenter eller 32% av Sveriges totala utsläpp.⁷¹ Den direkta investeringskostnaden i dessa industriernas produktionsprocesser uppgår till cirka 2,6 miljarder kronor årligen för perioden 2020-2045, och skulle kunna genomföras genom att dubbla anslagen som redan finns inom ramen för Klimatklivet, Industriklivet och Fossilfritt Sverige. Det är mindre än en tiondel av det investeringsbelopp om nästan 900 miljarder kronor som regeringen föreslagit för att bygga ut transportinfrastrukturen fram till 2030. Som ovan nämnts har infrastrukturplanen möjlighet att reducera 70% av växthusgasutsläppen i transportsektorn, vilka svarar för cirka en tredjedel av Sveriges utsläpp. Även om dekarbonisering av transportsektorn också är av stor vikt, så kan alltså samma, om inte högre, klimatnytta uppnås till en väsentligt lägre kostnad, vilket talar starkt för att nyindustrialisering av den tyngsta industrin och dess finansiering bör vara en högt prioriterad fråga för politiken.

KLIMATRÄTTSUTREDNINGEN

År 2019 tillsatte regeringen Klimatråtsutredningen vars syfte var att se över all relevant lagstiftning på klimatområdet.⁷² Samma år gav Naturvårdsverket i sitt underlag till regeringens klimatpolitiska handlingsplan tydliga indikationer om att åtgärder krävs från lagstiftarhåll för att säkra finansmarknadens delaktighet för att nå klimatmålen.⁷³ I regeringens delbetänkande till Klimatråtsutredningen från 2021 medgavs förvisso att finansiering av omställningen till en grön ekonomi är en utmaning av tvärsektoriell karaktär, men i det korta stycket som över huvud taget rör finans i den nästan 400 sidor långa dokumentet valde utredningen att i stort sett uteslutande fokusera finansieringsdiskussionen kring offentlig upphandling. Frågan om incitament och styrmedel för finansmarknaden lämnades oberörd. Offentlig upphandling är långt ifrån obetydlig i detta sammanhang. Offentlig sektor köper årligen varor,

66 Naturvårdsverket, Konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser i Sverige och andra länder, 2021.

67 Konjunkturrådet, Svensk politik för globalt klimat, 2021.

68 Klimatpolitiska rådet, Report of the Swedish Climate Council, 2021.

69 Material Economics, Industrial Transformation 2050 - Pathways to Net-Zero Emissions from EU Heavy Industry, 2019.

70 Fossilfritt Sverige, Färdplaner för fossilfri konkurrenskraft, 2021.

71 Nykvist et.al., Financing the decarbonization of heavy industry sectors in Sweden, 2020.

72 Direktiv 2019:101, Översyn av relevant lagstiftning för att uppnå Sveriges klimatmål, 2019.

73 Naturvårdsverket, Rapport 6879: Underlag till regeringens klimatplan, 2019.

tjänster och byggtreprenader för cirka 700 miljarder kronor, motsvarande en sjättedel av Sveriges bruttonationalprodukt och genom att ställa särskilda krav på leverantörer kan offentliga uppköp driva hållbar utveckling av produkter, tjänster och processer som relaterar till framställningen av dessa.⁷⁴ Men utredningen missar Naturvårdverkets poäng, som snarare fokuserar på åtgärder för de svenska och internationella kapitalmarknaderna, vilka är den primära källan för olika former av finansiering för företag i Sverige.

Forskarna bakom uppskattningen om 66 miljarder kronor för att investera bort en tredjedel av Sveriges växthusgaser menar att det finns begränsad kunskap om vilken inverkan finansiella mekanismer kan ha i transformationen av industrier i Sverige och att det därför är därför av stor vikt att utreda vilken effekt olika policyåtgärder skulle kunna ha, såsom statliga investeringsfonder, gröna lån, skattelättnader eller skattereduktioner.⁷⁵ Inom ramen för Regeringens samverkansprogram har en arbetsgrupp dedikerats till att utreda näringslivets klimatomställning, i vilken dessa typer av instrument och åtgärder diskuteras.⁷⁶ Några konkreta förslag på åtgärder med utgångspunkt i detta utredningsarbete har emellertid inte fattats. Vad regeringen dock ägnat en hel utredning åt är i all väsentlighet hur privatsparande kan bidra till klimatomställningen.⁷⁷ I utredningen *Grönt sparande* föreslås, med inspiration från nederländska regler om privatsparande, inrättandet av ett miljöspararkonto och ett skatteincitament för grönt sparande i form av en skattereduktion.

EU-kommissionen uppskattar att Europa kommer behöva hundratals miljarder detta årtionde för att uppfylla sitt mål om minskade utsläpp senast 2030 och regeringen väljer att fokusera investeringsmekanismer på det spridda sparkapitalet hos hundratusentals individer som ett led i att skynda på investeringsviljan.⁷⁸ Även om klimatnyckeltal ofta uttrycks i termer av utsläpp per person eller utsläpp per hushåll, vilket anspelar på den enskilda individens klimatavtryck, är det ur effektivitetssynpunkt mer relevant att diskutera utsläpp per sektor eller utsläpp per företag, eftersom åtgärder då riktas mot ett fåtal subjekt istället för att vara spridda över hundratusentals individer. Det vore därför lämpligt, precis som både forskare och flera myndigheter redan påpekat, om fokus riktas mot finansmarknadsreglering och annan lagstiftning som har potentialen att påverka investeringsviljan hos stora företag.

VÄRLDENS STÖRSTA KAPITALKÄLLA

En av anledningarna till att finansmarknaderna förtjänar lagstiftarens och allmänhetens uppmärksamhet i klimatsammanhang har delvis att göra med deras storlek. Kapitalmarknader världen över har mer kapital att investera än vad många regeringar i världen har budget för. Det gäller inte minst Sveriges regering, som i budgetpropositionen för 2021 föreslog 9,7 miljarder kronor för satsningar på grön återhämtning efter pandemiåret.⁷⁹ Dessutom är det långt ifrån en självklarhet att den offentliga sektorn bör bidra med finansiering i privata företag, vilket leder till frågan hur privata aktörer och finansmarknadens bidrag till den gröna omställningen kan säkerställas.

För att förstå finansmarknadernas storlek kan det vara hjälpsamt att sätta den i perspektiv. I Riksbankens senaste rapport om den svenska finansmarknaden från 2016 beräknades värdet av den svenska aktie- och obligationsmarknaden uppgå till över 9,000 miljarder kronor.⁸⁰ Utlåningen från svenska banker år 2019 uppgick till 4,581 miljarder kronor, varav 31% lånades till svenska företag, 32% till utlandet och resten till svenska hushåll.⁸¹ Riktas blicken internationellt blir beloppen emellertid ännu mycket större. Bara världens största kapitalförvaltare, Blackrock, förvaltar år 2021 tillgångar till ett värde om

74 SOU 2021:21, En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden, 2021

75 Nykvist et.al., Financing the decarbonization of heavy industry sectors in Sweden, 2020.

76 Samverkansgrupp Näringslivets klimatomställning, Arbetsgrupp finansiering, Rapport Q1 2021; Regeringen, Samverkansprogrammet Näringslivets klimatomställning, 2019.

77 SOU 2020:17, Grönt sparande, 2020.

78 Europeiska Kommissionen, Strategi för att finansiera omställningen till en hållbar ekonomi, 2021.

79 SCB, Sveriges BNP, 2021; Regeringen, Grön återhämtning ska ta Sverige ur dubbla kriser, 2020.

80 Sveriges Riksbank, Den svenska finansmarknaden, 2016.

81 Svenska Bankföreningen, Bankernas funktion, 2020.

8,676 miljarder dollar.⁸² I runda slängar utgör detta nästan dubbelt så mycket som Sveriges BNP, som år 2020 uppgick till cirka 4,980 miljarder kronor.⁸³ Industrier såsom riskkapitalindustrin slår år 2021 även rekord i *fundraising* och förväntas ha över 2,500 miljarder dollar tillgängligt för investeringar i olika typer av tillgångar, så kallat *dry powder*.⁸⁴ Det råder med andra ord ingen brist på tillgängligt kapital i världen, utan tvärtom. Det faktum att tillgängligt *dry powder* växer årligen vittnar även om att det finns mer kapital att allokera än vad kapitalmarknaderna är villiga att investera.⁸⁵ Hur dessa pengar används är mycket central för klimatfrågan och den gröna omställningen. Finanssektorn har emellertid en bitvis mörk historia i relation till klimatet. Varje investering i någon form av fossilindustri, såsom kolgruvor, kolkraftverk eller oljeanläggningar kräver assistans från någon av världens finansiella institutioner i syfte att koppla ihop fossilföretagen med investerare på de internationella kapitalmarknaderna. Givet den mängd kapital som flödar in i fossilindustrin med hjälp av dessa finansiella institutioner saknar finanssektorns historiska bidrag till klimatkrisen motstycke i monetära termer.

Idag finns inga regler som avhåller banker eller andra finansiella institutioner från att investera i fossilindustrier på sådant sätt att de kan fortsätta med sin klimatpåverkan. Om exempelvis en kolgruva behöver finansiera om ett lån som förfaller till betalning står kapitalmarknaderna redo att finna nytt kapital att ersätta det gamla lånet med ett nytt. Sedan Parisavtalets ikraftträdande beräknas världens 60 största banker ha bidragit med cirka 3,800 miljarder dollar till bolag som på olika sätt bidrar till växthusgaser, trots att samma banker lovat att stödja Parisavtalet genom att skära ner på finansiering av växthusgasprojekt. Bara under pandemiåret 2020 bidrog världsledande banker med 750 miljarder dollar till kol-, olje- och gasbolag världen över.⁸⁶ I Sverige ser inte situationen ljusare ut. I december 2020 beräknade Sveriges Riksbank att svenska banker hade över 250 miljarder kronor i lån utstående till företag i branscher med höga koldioxidutsläpp, varav 57 miljarder till företag med svag finansiell ställning, det vill säga företag som har svårt att betala sina räntekostnader.⁸⁷ Det finns många exempel på banker och andra finansiärer som marknadsför sig med diverse hållbarhetsmarkörer gentemot både konsumenter och företag, vilket kan tyckas märkligt när industrin har en så fundamental roll i finansieringen av brun energi. Som nämnts tidigare i denna rapport kan EU:s taxonomi spela en viktig roll för att förhindra denna typ av *greenwashing* på ett europeiskt plan, men för att dirigera om kapitalet på ett sätt som integrerar hållbarhet i samhällets grundläggande ekonomiska institutioner så behöver den grundläggande frågan om externaliteter adresseras, det vill säga prissättning av koldioxidutsläpp.

BEHOVET AV REGLERING

Historiskt sett har samhällskriser som framkallats av finanssektorn eller där finanssektorn spelat en nyckelroll följts av åtstramningar och historiskt stora lagstiftningskomplex. Exempel i närtid är finanskrisen 2008, varefter framförallt banker och kreditvärderingsinstitut blev föremål för omfattande regleringar i syfte att stärka deras balansräkningar och den finansiella stabiliteten.⁸⁸ Tidiga exempel i modern historia utgör finansmarknadsregleringen *Securities Act of 1933 and 1934* i USA som följde av den stora depressionen under 20-talet och tillkom i syfte att stärka investerarskyddet och den finansiella stabiliteten efter vid den tidens största finanskris.⁸⁹ Dessa två lagstiftningar utgör än idag grundfundamentet för kapitalanskaffning på de amerikanska kapitalmarknaderna. Typiskt för finansmarknaderna är dock att åtgärder kommer i efterhand, när krisen redan är ett faktum och dess monetära konsekvenser lamslagit delar av samhället.⁹⁰ I dagsläget har vi en hel forskningsdoktrin som entydigt pekar åt ett och samma

82 Blackrock, Annual report 2020, 2020.

83 SCB, Sveriges BNP, 2021; Regeringen, Grön återhämtning ska ta Sverige ur dubbla kriser, 2020.

84 Financial Times, Private capital industry soars beyond \$7tn, 2021.

85 Bain, Global Private Equity Report 2021, 2021.

86 Financial Times, Global banks \$750bn in fossil fuels finance conflicts with green pledges, 2021

87 Sveriges Riksbank, Banking and climate-related risks, implications for financial stability in Sweden, 2021.

88 Se exempelvis Tillväxtanalys, Kartläggning av politiska insatser under finanskrisen 2008-2009, 2013; European Commission, New rules on credit rating agencies (CRA) – frequently asked questions, 2013.

89 Se exempelvis U.S Securities and Exchange Commission, The Laws that Govern the Securities Industry, 2021.

90 Jämför exempelvis Ingves, Sveriges Riksbank - Reflektioner kring finanskrisen och tiden därefter, 2013; Lagerwall, Sveriges Riksbank - Finanspolitik i ett penningpolitiskt perspektiv, 2019.

håll; för att nå de internationella klimatmålen måste världsekonomin grundas på gröna energikällor och kolet stanna i marken, vilket innebär ett stopp för finansiering av växthusgasprojekt.⁹¹ Mot bakgrund av historien och den omfattande forskning som finns tillgänglig om både klimat och det ekonomiska systemet, finns alltså goda argument att agera preventivt. I Riksbankens senaste rapport om de risker och hot som finns mot det finansiella systemet och som värderar dess motståndskraft, framhålls att Sverige och världssamfundet som helhet måste sätta in kraftfulla åtgärder för att säkerställa en ordnad omställning till en grön ekonomi.⁹² I länder som Sverige, där rättsutvecklingen primärt är tänkt att drivas genom den lagstiftande makten och inte i domstolar, blir därför implementering av regler särskilt nödvändig.⁹³ I andra länder, såsom exempelvis Norge eller Nederländerna, finns möjligheten för privatpersoner att driva grupprättegångar mot olika rättssubjekt i syfte att driva rättsutvecklingen på klimatområdet. Under 2021 dömde exempelvis en nederländsk domstol olje- och gasbolaget Shell att minska sina växthusgasutsläpp med 45% till 2030, från 2019 års nivå.⁹⁴ I Norge stämde år 2020 ungdomsorganisationer norska staten i protest mot nya oljeborringar i Arktis, vilket de hävdade var i strid med den norska grundlagen som ålägger regeringen en skyldighet att säkra nuvarande och kommande generationers rätt till en hälsosam miljö.⁹⁵ Motsvarande målbild finns även för den svenska regeringen sedan 2018 genom den så kallade Klimatlagen, men eftersom denna lag inte ålägger regeringen något formellt ansvar betraktas den ha mycket begränsad betydelse för liknande rättsliga processer.⁹⁶

---

91 Konjunkturrådet, Svensk politik för globalt klimat, 2021.

92 Sveriges Riksbank, Finansiell Stabilitet 2021:1, 2021.

93 Se exempelvis SOU 1999:76, Maktodelning, 1999.

94 Bloomberg, What a Dutch Ruling Mean for Shell and Big Oil, 2021.

95 Dagens Industri, Klimatkrisen når Norges Högsta domstol, 2020.

96 Jämför exempelvis Svenska Dagbladet, Lagrådet sågar regeringens klimatlag – kritiken stenhård, 2020; Dagens Nyheter, Motorväg får grönt ljus i strid med klimatmålen, 2021.

POLITISKA STYRMEDEL

KOLDIOXIDSKATT OCH HANDEL MED UTSLÄPPSRÄTTER

Verktygslådan över ekonomiskpolitiska styrmekanismer som kan röra samhället mot en grön ekonomi är mångfacetterad. Det finns även effektiva klimatpolitiska styrmedel av icke-ekonomisk natur men som har ekonomiska implikationer, såsom exempelvis produktkrav, reduktionsplikt och infrastrukturplanering.⁹⁷ Två nyckelinstrument som har direkt inverkan på investeringsviljan i klimatanpassad teknik är koldioxidskatt och handel med utsläppsrätter, vilka regleras på nationell respektive EU-nivå. Sverige, tillsammans med Norge, Danmark, Finland och Nederländerna, var bland de första länderna i världen att implementera skatt på koldioxid.⁹⁸ Det skedde år 1991, till ett pris om 250 kronor per ton koldioxid, vilket successivt ökat till 1,190 kronor år 2020 och idag utgör världens högsta koldioxidskatt.⁹⁹ Skatten tar sikte på användning av bensin, olja och kol och på grund av ett flertal undantag så appliceras koldioxidskatten endast på cirka 40% av Sveriges koldioxidutsläpp. Det främsta undantaget utgör de industrier som omfattas av EU:s system av handel med utsläppsrätter, vilka berör cirka 40% av Sveriges utsläpp. Organisationerna bakom den resterande delen av Sveriges utsläpp, det vill säga cirka 20%, är inte föremål för någon form av prissättning av koldioxid alls. EU:s system av handel med utsläppsrätter introducerades år 2005 och innebär att särskilda företag och organisationer som omfattas av utsläppshandelssystemet antingen köper eller erhåller rättigheter att släppa ut en viss mängd koldioxidkvivalenter.¹⁰⁰ I Sverige omfattar utsläppshandelssystemet industrier såsom el och fjärrvärme, järn- och stålindustri, kemi, livsmedel, metall, mineraler, pappers- och massaindustri samt raffinaderier och distribution av olja och gas.¹⁰¹ Varje år måste de berörda organisationerna överlämna tillräckligt med utsläppsrätter för att täcka sina utsläpp. Om organisationerna minskar sina utsläpp, och därmed inte behöver lika många utsläppsrätter som de blivit tilldelade, har de möjlighet att antingen behålla dessa för att använda i framtiden eller sälja överskottet till andra företag. Systemet, som berör cirka 13,000 anläggningar och omfattar cirka 45% av EU:s växthusgasutsläpp, har kritiserats för att resultera i ett för lågt pris på utsläppsrätter.¹⁰² Mellan perioden 2021-2030 har EU beslutat att 57% av utsläppsrätterna ska auktioneras, medan 43% ska delas ut gratis.¹⁰³ Under senaste året har priset på utsläppsrätter ökat kraftigt, vilket tyder på att tillgången till utsläppsrätter väntas minska under de kommande åren. Detta är positivt ur klimatsynpunkt, eftersom det skapar ekonomiska incitament för organisationerna att ändra sin produktion istället för att fortsätta släppa ut som vanligt.

År 2019 framhöll över 3,000 forskare, däribland ett flertal Nobelpristagare och före detta ledamöter i USA:s centralbank *Federal Reserve*, i det största uttalande ekonomer någonsin gjort i historien att koldioxidskatt är det mest effektiva instrumentet som går att tillgå för att minska utsläppsnivåerna i den hastighet och skala som behövs.¹⁰⁴ Även om handel med utsläppsrätter och särskild koldioxidskatt har till syfte att placera kostnaden för klimatpåverkan hos utsläpparen, så leder de nuvarande undantagen och det relativt sett låga priset på utsläppsrätter till att energiintensiva fossilindustrier betalar lite eller inget alls för sina växthusgasutsläpp. Så länge kostnaden för koldioxid eller en utsläppsrätt är lägre än kostnaden för nya investeringar som förändrar verksamheten, exempelvis i klimatanpassad teknik, så saknar industrierna ekonomiska incitament för att delta i klimatanpassningen. Regleringen motverkar alltså incitamenten att investera i innovation och ställa om verksamheter på sådant sätt att de minskar klimatbelastningen.¹⁰⁵

97 Konjunkturrådet, Svensk politik för global klimat, 2020.

98 Lin et.al., The effect of carbon tax on per capita CO2 emissions, 2011.

99 Jonsson et.al, Looking Back on 30 Years of Carbon Taxes in Sweden, 2020.

100 Europaparlamentets och Rådets direktiv 2003/87/EG av den 13 oktober 2003 om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom Europeiska unionen och om ändring av rådets direktiv 96/61/EG.

101 Naturvårdsverket, Listor över utsläpp och tilldelning, 2021.

102 European Commission, EU Emissions Trading System (EU ETS), 2021.

103 Naturvårdsverket, Så fördelas utsläppsrätter, 2021.

104 The Wall Street Journal, Economists' Statement on Carbon Dividends, 2019.

105 Riksbanken, Finansiell stabilitet 2021:1, 2021.

INTERNATIONELLA KLIMATÖVERENSKOMMELSER

I september 2021 meddelade FN:s generalsekreterare António Guterres att världen går mot en global uppvärmning om 2,7°C.¹⁰⁶ Inga av länderna i G20, vilka svarar för cirka 80% av världens bruttonation-alprodukt och 60% av dess befolkning, visar tecken på utsläppsminskningar som ligger i linje med 1,5-gradersmålet under Parisavtalet. Dessa ekonomier, till vilka bland annat USA, Kina, Indien, Ryssland och EU räknas, svarar för ungefär 80% av världens utsläpp.¹⁰⁷ Endast Kinas utsläpp är högre än de 10 största ekonomiernas koldioxidutsläpp tillsammans och mer än 50 gånger större än Sveriges.¹⁰⁸ Att placera kostnaden för minskade utsläpp hos utsläpparen innebär att nyttan i form av minskade klimatskador nu och i framtiden fördelas mellan jordens nuvarande och framtida invånare. Detta är i grund och botten positivt och eftersträvansvärt ur klimatsynpunkt, men denna omständighet kan emellertid skapa problem både inom och mellan länder. Ett utsläppspris på en samhällsvis nivå innebär en omställningsrisk, då företag som inte anpassar sig i tid kan få lönsamhetsproblem eller slås ut till fullo.¹⁰⁹ Som nämnts tidigare i denna rapport riskerar detta leda till läckage, det vill säga att tunga utsläppare flyttar sin verksamhet till länder med svagare klimatpolitik där kostnaden för att släppa ut inte är lika hög. Även om en sådan utflytt förbättrar ett enskilt lands utsläppsstatistik, bidrar det inte till en reell utsläppsminskning ur ett globalt perspektiv. Sträng klimatpolitik inom ett land skapar även ett så kallat fripassagerarproblem mellan världens länder, där alla länder drar nytta av varandras utsläppsminskningar medan länderna endast betala för sina egna. Detta kan skapa incitament hos vissa länder att inte lägga de resurser som krävs och delta i omställningsprocessen. Samtidigt inställer sig en rättvisefråga, då ekonomiskt utvecklade länder förväntas dra ett större strå till stacken än utvecklingsländer. Parisavtalet innehåller inga sanktioner mot länder som inte uppfyller sina klimatmål, utan länder förväntas uppmuntras delta genom hot om ”*naming and shaming*”, det vill säga att de icke deltagande länderna svartmålas av andra. Konjunkturrådet framhåller att det finns skäl att visa ett visst mått av skepsis till vissa länders frivilliga klimatomställning. Detta eftersom många länder i världen inte skyr att framställas i sämre dager, särskilt inte diktaturer som begår övertramp av mänskliga rättigheter, kärnvapenöverenskommelser eller säkerhetspolitik.¹¹⁰ Det är därför mycket centralt att länder samarbetar för att utveckla internationella klimatöverenskommelser som undviker effekterna av läckage och fripassagerarproblem. Sådana överenskommelser och samarbeten skulle exempelvis kunna vara olika former av handelsunioner eller klimatklubbar, där varor från länder som inte är medlemmar i överenskommelsen åläggs klimatkorrigerade importavgifter. Ett exempel på en sådan åtgärd är EU:s förslag om införande av klimattull (*Carbon Border Adjustment Mechanism*) för varor som har hög risk att leda till läckage till följd av EU:s åtstramning av klimatpolitiken inom unionen, exempelvis stål, cement, aluminium och elektricitet.¹¹¹

106 United Nations, Statement by the Secretary-General on the report by the UN Framework Convention on Climate Change, 2020.

107 Övriga medlemmar är Argentina, Australien, Brasilien, Kanada, Frankrike, Tyskland, Japan, Indonesien, Italien, Mexiko, Sydafrika, Saudi Arabien, Sydkorea, Turkiet, Storbritannien samt EU.

108 BBC, Report: China emissions exceed all develop nations combined, 2021.

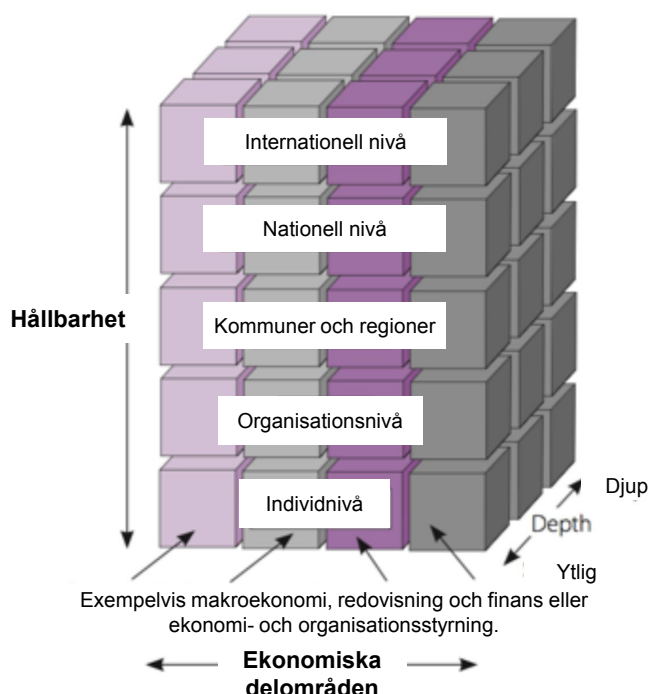
109 Finansinspektionen, Internpris på koldioxid – vad och varför?, 2021.

110 Konjunkturrådet, Svensk politik för globalt klimat, 2020, s. 14.

111 EU Commission, Carbon Border Adjustment Mechanism: Questions and answers, 2021.

AVSLUTANDE ORD

Att hantera särskilda klimatproblem i en ekonomisk sfär är en god start för att hämma och hantera klimatkrisens effekter. Det finns många goda exempel på innovationer och förändrade affärsmodeller som effektivt adresserar särskilda problem och skapar reell klimatnytta inom separata ekonomiområden. Vad gäller politiska initiativ är det emellertid av stor vikt att analysera effekten av de föreslagna åtgärderna ur ett helhetsperspektiv. Inom vilken ekonomisk sfär tillämpas åtgärden och vad har den för effekter på andra ekonomiska delområden? Är åtgärden ytlig till sin natur eller berör den ekonomins grundfundament? Ett exempel på en relativt sett ytlig insats som fått stor uppmärksamhet bland allmänheten är införandet av plastpåseskatt, vilken minskat försäljningen av plastbärkassar inom dagligvaruhandeln med 70-75%, men som samtidigt dramatiskt ökat hushållens köp av plastpåsar på rulle.¹¹² Även om engångsförpackningar i plast är ett stort miljöproblem, inte minst i haven, så kan förändring hos ett enda stort företag generera högre klimatnytta än en enskild individs livslånga plastförbrukning eller återvinning. Enskilda punktinsatser i en ekonomisk sfär kan skapa effekter som har hög klimatnytta, men det krävs ett systemskifte av djupare natur för att nå de internationella klimatmålen. Fokus bör i första hand ligga på stora aktörer i växthusgasintensiva industrier, inte den enskilda individens ekonomiska mellanhanden.

Figur. Tvärsektoriell analys av hållbarhet och ekonomins delområden

Ett grönt systemskifte har sin grund i att eliminera och neutralisera de negativa externaliteter som olika aktörer i samhällsekonomin ger upphov till. Vad som är viktigt är därför att klimatfrågor integreras i den ekonomiska disciplinen som helhet och i alla dess delområden, så att målbilden och inriktningen blir tydlig och densamma för alla deltagare i samhällsekonomin. Klimatfrågan behöver alltså integreras i samhällets grundläggande ekonomiska institutioner. Inom ramen för nuvarande ekonomiska institutioner och marknader innebär det i grund och botten på ett sådant sätt att förändringarna påverkar företagens räkenskaper i sådan utsträckning att de frambringar förändringsbehov i deras processer och sätt att bedriva verksamhet på. Sådan integration har potentialen att främja och stimulera de initiativ som krävs för att få till stånd de förändringar som reducerar växthusutsläppen delvis eller helt. Aktiviteter med motstridiga effekter, det vill säga målkonflikter, bör även i högsta möjliga utsträckning undvikas. Det innebär exempelvis att samtidigt som åtgärder skapar starka incitament för att göra gröna investeringar så bör aktiviteter som bidrar till bruna investeringar kraftigt minskas eller reduceras

112 Regeringen, Om skatten på plastbärkassar, 2020kä; Ehandel, Helg: Ett år med plastpåseskatt – stora effekter och hård kritik, 2021. =

helt. Även om ett systemskifte kräver engagemang på bred och djup front från alla samhällets aktörer, uppkommer ofrånkomligen frågan om prioritering. Samtliga problem som rör ekonomi och hållbarhet kan inte lösas på en och samma gång, så frågan är vilka problem som förtjänar att vara högt på prioriteringslistan: Vilka enskilda sakfrågor har akuta behov av lösningar i en grön ekonomi?

Mot bakgrund av innehållet i denna rapport, så utgör nedanstående lista förslag som har potentialen att generera hög klimatnytta och som politiken bör prioritera:

1: FINANS- OCH INVESTERINGSRELATERAD UTREDNING

Tillsätt en utredning som fokuserar på hållbar ekonomi och finans över samtliga samhällssektorer i Sverige och hur de korrelerar till ekonomin som helhet och inom de mest växthusgasintensiva industrierna. Regeringens nuvarande utredningsarbete tar inte hänsyn till dessa frågor i tillräckligt hög utsträckning, trots att både forskningen och näringslivet pekar ut just finansiering och förändring av affärsmodeller som en av de största flaskhalsarna för att driva effektiv klimatomställning.

2: GEMENSAM REDOVISNINGSTANDARD OCH HÅLLBARHETSREVISION

Upprätta redovisningsstandard kring hållbarhetsredovisning och gör den till föremål för samma revision som övriga räkenskaper i en årsredovisning. Utgångspunkten för denna standard kan exempelvis vara EU:s taxonomi, vilken kommer att segmentera och definiera industrier utifrån gemensamma hållbarhetsstandarder. Genom att ge hållbarhetsrelaterad information samma status som övriga räkenskaper omfattas den därmed av samma skadeståndsskyldighet som felaktig eller missvisande redovisningsinformation har. Detta skapar starka incitament för företagets ledning, såsom styrelseledamöter, VD och revisor, att iaktta samma goda sed kring hållbarhetsarbete som vid övrigt arbete kring bolagets ekonomi och styrning.

3: REFORM AV KOLDIOXIDSKATTEN

Reformera den svenska koldioxidskatten genom att göra den enhetlig och se över de undantag som finns. Genom att slopa undantag och fördela skatten på fler industrier, därmed ett större antal aktörer, kan skatten som helhet minskas med bibehållen klimatnytta eftersom skattekostnaden kommer skapa incitament att investera i ny teknik. Även om detta innebär ökad skatt i vissa industrier, så minskar skatten som helhet vilket är effektivt och försvarbart för samhällsekonomin i stort.

4: REFORMER AV EU:S HANDEL AV UTSLÄPPSRÄTTER

Reformera EU:s handel med utsläppsrätter. Frågan om utsläppsrätter bör vara en huvudpunkt i Sveriges internationella klimatpolitik. Sverige bör stödja reformering av utsläppsrättsystemet, där utgångspunkten bör vara att omfatta fler industrier och att nya utsläppsrätter inte ska ges ut gratis.

5: OBLIGATORISKA HÅLLBARHETSBESTÄMMELSER I FINANSIELLA PRODUKTER

Inför krav på klimat- och hållbarhetskovenanter i finansiella produkter, exempelvis vid lånefinansiering från banker eller privata kreditfonder. Dessa kan exempelvis vara operationellt betingade nyckeltal hos låntagaren där uppfyllande av de miljö- eller hållbarhetsrelaterade mål resulterar i en minskad ränta, det vill säga lägre kapitalkostnad, medan underlåtenhet att möta samma nyckeltal resulterar i en högre

ränta, därmed dyrare finansieringskostnad. Genom att införa mekanismer för att minska kostnaden för finansiering skapas incitament att genomföra investeringar i operativa förändringar som skapar klimatnytta. Detta blir särskilt relevant i det fall andra medel saknas för att prissätta finansiella instrument, exempelvis ett pris på koldioxid.

6: INTERNATIONELLA KLIMATÖVERENSKOMMELSER

Sverige bör vara drivande i frågan om internationella klimatöverenskommelser, exempelvis handelsavtal eller handelsunioner, i syfte att öka incitamenten hos världens länder att delta i klimatanpassningen och på så sätt undvika läckage och fripassagerarproblem.

KÄLLOR

Acemoglu D., et.al., Handbook of Economic Growth – Institutions as a fundamental cause of long-run growth, s. 389. 2005.

Bain, Global Private Equity Report 2021, 2021. Länk: https://www.bain.com/globalassets/noindex/2021/bain_report_2021-global-private-equity-report.pdf

BBC, Report: China emissions exceed all develop nations combined, 2021. Länk: <https://www.bbc.com/news/world-asia-57018837>

Blackrock, Annual report, 2020. Länk: <https://www.blackrock.com/corporate/literature/annual-report/blackrock-2020-annual-report.pdf>

Bloomberg, What a Dutch Ruling Mean for Shell and Big Oil, 2021. Länk: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-06-04/what-a-dutch-court-ruling-means-for-shell-and-big-oil-quicktake#:~:text=A%20Dutch%20court%20ruled%20on,oil%20giant%20expects%20to%20appeal>

Dagens Industri, Klimatkrisen når Norges Högsta domstol, 2020. Länk: <https://www.di.se/hallbart-naringsliv/klimatkrisen-nar-norges-hogsta-domstol/>

Dagens Nyheter, Motorväg får grönt ljus i strid med klimatmålen, 2021. Länk: <https://www.dn.se/sverige/motorvag-far-gront-ljus-i-strid-med-klimatmalen/>

Dagens Nyheter, Sverige ska "gå före" – ändå är klimatmålen långt ifrån tillräckliga, 2021. Länk: <https://www.dn.se/sverige/sverige-ska-ga-fore-anda-ar-klimatmalen-langt-ifran-tillrackliga/>

Departementsserien 2013:19, Framtidskommissionens slutrapport: Svenska framtidsutmaningar. Länk: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemorior/2013/03/2013191/>

Direktiv 2019:101, Översyn av relevant lagstiftning för att uppnå Sveriges klimatmål, 2019. Länk: <https://www.regeringen.se/4afb50/contentassets/244f4e7ae3c64b25b2f167077cedee03/oversyn-av-relevant-lagstiftning-for-att-uppna-sveriges-klimatmal-dir.-2019101>

Ehandel, Helg: Ett år med plastpåskatt – stora effekter och hård kritik, 2021. Länk: <https://www.ehandel.se/ett-ar-med-plastpaseskatten-stora-effekter-och-hard-kritik>

Europaparlamentets och Rådets Direktiv 2003/87/EG av den 13 oktober 2003 om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom Europeiska unionen och om ändring av rådets direktiv 96/61/EG.

Europaparlamentets och Rådets Förordning (EU) 2020/852 av den 18 juni 2020 om inrättande av en ram för att underlätta hållbara investeringar och om ändring av förordning (EU) 2019/2088.

European Commission, A European Green Deal, 2021. Länk: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

European Commission, Carbon Border Adjustment Mechanism: Questions and answers, 2021. Länk: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_21_3661

European Commission, EU Emissions Trading System (ETS), 2021. Link: https://ec.europa.eu/clima/policies/ets_en ; Naturvårdsverket, Utsläppshandel, 2021. Länk: <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Utslappshandel/>

European Commission, EU taxonomy for sustainable activities, 2021. Länk: <https://ec.europa.eu/info/>

business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/eu-taxonomy-sustainable-activities_en

European Commission, New rules on credit rating agencies (CRA) – frequently asked questions, 2013. Länk: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/de/MEMO_13_13

European Commission, Swedish Presidency: research must focus on grand challenges, 2009. Länk: <https://cordis.europa.eu/article/id/31013-swedish-presidency-research-must-focus-on-grand-challenges>

Europeiska Kommissionen, Grön ekonomi, 2021. Länk: https://ec.europa.eu/environment/basics/green-economy/index_sv.htm

Europeiska Kommissionen, Hållbar finansiering och EU:s taxonomi: EU-kommissionen vidtar nya åtgärder för att styra investeringar mot hållbara verksamheter, 2021. Länk: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_21_1804

Europeiska Kommissionen, Strategi för att finansiera omställningen till en hållbar ekonomi, 2021. Länk: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9f5e7e95-df06-11eb-895a-01aa75ed71a1.0010.02/DOC_1&format=PDF

Eurosif, EU Taxonomy: Fostering an honest debate, 2021. Länk: <https://www.eurosif.org/wp-content/uploads/2021/03/read-our-full-Position-paper.pdf>

Financial Times, EU green finance rules must be politically sustainable, 2021. Länk: <https://www.ft.com/content/a608ead1-790d-4587-8e77-9211066a0a03>

Financial Times, Global banks \$750bn in fossil fuels finance conflicts with green pledges, 2021. Länk: <https://www.ft.com/content/c1e31c6f-6319-4bfc-bde3-3ace80b46a2b>

Financial Times, Private capital industry soars beyond \$7tn, 2021. Länk: <https://www.ft.com/content/4d0e6f18-2d56-4175-98c5-e13559bdbc25> ;

Finansinspektionen, Internpris på koldioxid – vad och varför?, 2021. Länk: <https://www.fi.se/contentassets/a252e77c5bea47adbdb95156890c3374/fi-analys-30-internpris-pa-koldioxid.pdf>

FN-förbundet, Omställning till hållbar värld brådskar, 2012. Länk: <https://fn.se/wp-content/uploads/2016/08/Faktablad-2-12-H%C3%A5llbar-utveckling.pdf>

Förenta Nationerna, Norden i topp enligt ny undersökning om global grön ekonomi, [år]. Länk: <https://unric.org/sv/norden-i-topp-enligt-ny-undersokning-om-global-groen-ekonomi/>

Fossilfritt Sverige, Färdplaner för fossilfri konkurrenskraft, 2021. Länk: <https://fossilfritt sverige.se/fardplaner/>

G20, About the G20, 2021. Länk: <https://www.g20.org/about-the-g20.html>

Industrins Ekonomiska Råd, Svensk Industri och EU:s nya industripolitik: Teknikskiften, kompetensförsörjning och grön omställning, 2021. Länk: https://www.industriradet.se/wp-content/uploads/IER_2021.pdf

Ingves, Sveriges Riksbank - Reflektioner kring finanskrisen och tiden därefter, 2013. Länk: <https://www.riksbank.se/globalassets/media/rapporter/pov/artiklar/svenska/2018/181221/20184-reflektioner-kring-finanskrisen-och-tiden-darefter.pdf>

IPCC 2021: Summary for Policymakers, 2021. Länk: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2019/05/SR15_SPM_version_report_LR.pdf

IPCC, 2018: Summary for Policymakers, 2018. Länk: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2019/05/SR15_SPM_version_report_LR.pdf

IPCC, 2021: Report. AR6 Climate Change 2021: The Physical Science Basis, 2021. Länk: <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/#FullReport>

IPCC, Climate Change 1995: The Science of Climate Change, 1994. Länk: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/ipcc_sar_wg_i_full_report.pdf

Johnsson F. et al, The framing of a sustainable development goals assessment in decarbonizing the construction industry – Avoiding “Greenwashing”, Renewable and Sustainable Energy Reviews Volume 131, October 2020.

Jonsson et.al, Looking Back on 30 Years of Carbon Taxes in Sweden, 2020. Länk: <https://files.taxfoundation.org/20200923172727/Looking-Back-on-30-Years-of-Carbon-Taxes-in-Sweden-2020.pdf>

Klimatlag (2017:720), https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/klimatlag-2017720_sfs-2017-720

Klimatpolitiska rådet, Report of the Swedish Climate Council, 2021. Länk: <https://www.klimatpolitiska-radet.se/wp-content/uploads/2021/06/report2021swedishclimatepolicycouncil.pdf>

Konjunkturrådet, Svensk politik för globalt klimat, 2020. Länk: <https://snsse.cdn.triggerfish.cloud/uploads/2020/02/konjunkturradets-rapport-2020-svensk-politik-for-globalt-klimat.pdf>

Lagerwall, Sveriges Riksbank - Finanspolitik i ett penningpolitiskt perspektiv, 2019. Länk: <https://www.riksbank.se/globalassets/media/rapporter/ekonomiska-kommentarer/svenska/2019/finanspolitik-i-ett-penningpolitiskt-perspektiv.pdf>

Lin et.al., The effect of carbon tax on per capita CO2 emissions, 2011.

Material Economics, Industrial Transformation 2050 - Pathways to Net-Zero Emissions from EU Heavy Industry, 2019. Länk: <https://materialeconomics.com/publications/industrial-transformation-2050>

Naturvårdsverket, Andra växthusgaser, 2020. Länk: <https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Klimat-och-luft/Klimat/Darfor-blir-det-varmare/Andra-vaxthusgaser/>

Naturvårdsverket, Koldioxidekvivalenter, 2021. Länk: <https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Vaxthusgaser-konsumtionsbaserade-utslapp-fran-exporterande-foretag/Koldioxidekvivalenter/>

Naturvårdsverket, Konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser i Sverige och andra länder, 2021. Länk: <https://www.naturvardsverket.se/data-och-statistik/konsumtion/vaxthusgaser-konsumtionsbaserade-utslapp-i-sverige-och-andra-lander/>

Naturvårdsverket, Listor över utsläpp och tilldelning, 2021. Länk: <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Utslappshandel/Resultat-och-uppfoljning/Listor-over-utslapp-och-tilldelning/>

Naturvårdsverket, Rapport 6879: Underlag till regeringens klimatplan, 2019. Länk: <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6879-0.pdf?pid=24382>

Naturvårdsverket, Så fördelas utsläppsrätter. Länk: <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/utslappshandel/om-utslappshandel/sa-fordelas-utslappsratter/>

Naturvårdsverket, Sveriges klimatmål och klimatpolitiska ramverk, 2021. Länk: <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Klimat/Sveriges-klimatlag-och-klimatpolitiska-ramverk/>

Naturvårdsverket, Territoriella utsläpp och upptag av växthusgaser, 2020. Länk: <https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Vaxthusgaser-territoriella-utslapp-och-upptag/>

Naturvårdsverket, Utsläpp av växthusgaser från el och fjärrvärme, 2021. Länk: <https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Vaxthusgaser-utslapp-fran-el-och-fjarrvarme/>

Naturvårdsverket, Växthuseffekten förstärks, 2021. Länk: <https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Klimat-och-luft/Klimat/Darfor-blir-det-varmare/Vaxthuseffekten-forstarks/>

Nykvist et.al., Financing the decarbonization of heavy industry sectors in Sweden, 2020. Länk: <https://www.stockholmsustainablefinance.com/financing-the-decarbonisation-of-heavy-industry-sectors-in-sweden/>

Oxford Dictionary, Carbon Capture and Storage, 2021. Länk: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/carbon-capture-and-storage?q=carbon+capture+and+storage>

Oxford Dictionary, Greenwashing, 2021. Länk: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/greenwash?q=greenwashing>

Pigou, The Economics of Welfare, 1920.

Porter, M.E. and Kramer, M.R., 2011. Creating Shared Value. Harvard Business Review, 89, pp. 62-77.

Proposition 2016/17:50, Kunskap i Samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft. Länk: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2016/11/prop.-20161750/>

Proposition 2019/20:65, En samlad politik för klimatet – klimatpolitisk handlingsplan, 2019. Länk: <https://www.regeringen.se/4a9c81/contentassets/61f93d2abb184289a0c81c75395207b6/en-samlad-politik-for-klimatet--klimatpolitisk-handlingsplan-prop.-20192065> ; Dir. 2019:101, Översyn av relevant lagstiftning för att uppnå Sveriges klimatmål, 2019. Länk: <https://www.regeringen.se/4afb50/contentassets/244f4e7ae3c64b25b2f167077cedee03/oversyn-av-relevant-lagstiftning-for-att-uppna-sveriges-klimatmal-dir.-2019101>

Regeringen, Grön återhämtning ska ta Sverige ur dubbla kriser, 2020. Länk: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/09/gron-aterhamtning-ska-ta-sverige-ur-dubbla-kriser/>

Regeringen, Mål för miljö och klimat, 2021. Länk: <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/miljo-och-klimat/mal-for-miljo/>

Regeringen, Om skatten på plastbäckassar. Länk: <https://www.regeringen.se/artiklar/2020/02/om-den-nya-skatten-pa-plastbarkassar/>

Regeringen, Regeringen lanserar fyra offensiva samverkansprogram, 2019. Länk: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2019/07/regeringen-lanserar-fyra-offensiva-samverkansprogram/>

Regeringen, Samverkansprogrammet Näringslivets klimatomställning, 2019. Länk: <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/regeringens-strategiska-samverkansprogram/naringslivets-klimatomstallning/>

Regeringen, Samverkansprogrammet Näringslivets klimatomställning, 2019. Länk: <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/regeringens-strategiska-samverkansprogram/naringslivets-klimatomstallning/>

Regeringen, Största ekonomiska ramen någonsin för infrastrukturåtgärder, 2021. Länk: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/04/storsta-ekonomiska-ramen-nagonsin-for-transportinfrastrukturatgarder/>

Regeringen, Sverige ska vara ett fossilfritt föregångsland, 2019. Länk: <https://www.regeringen.se/ar->

[tiklar/2019/10/sverige-ska-bli-ett-fossilfritt-foregangsland/](#)

Regeringens proposition 2020/21:151, Framtidens infrastruktur – hållbara investeringar i hela Sverige, 2021. Länk: <https://www.regeringen.se/497a21/contentassets/27603de2e2d245739ddf0310ba47885d/framtidens-infrastruktur-hallbara-investeringar-i-hela-sverige-prop.-202021151>

Regeringskansliet, Regeringen lanserar fem offensiva samverkansprogram, 2016. Länk: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2016/06/regeringen-lanserar-fem-offensiva-samverkansprogram/>

Riksbanken, Finansiell stabilitet 2021:1, 2021. Länk: https://www.riksbank.se/globalassets/media/rapporter/fsr/svenska/2021/210526/finansiell-stabilitetsrapport-2021_1.pdf

Riksrevisionen 2019:1, Klimatklivet – Stöd till lokala investeringar. Länk: https://www.riksrevisionen.se/download/18.7df9df95168512424e317741/1547646400542/RIR_2019_1_ANPASSAD.pdf

Riksrevisionen, Innovation genom samverkan – statens satsningar på strategiska samverkans- och innovationsprogram (Rir 2020:6). Länk: https://www.riksrevisionen.se/download/18.4bd11d5f170e24de06140dd/1584360531371/RiR%202020_06%20Anpassad.pdf

Samverkansgrupp Näringslivets klimatomställning, Arbetsgrupp finansiering, Rapport Q1 2021. Länk: <https://docplayer.se/210167491-Samverkansgrupp-naringslivets-klimatomstallning-arbetsgrupp-finansiering-rapport-q1-2021.html>

SCB, Svenska utsläpp minskade under coronaåret, 2020. Länk: <https://www.scb.se/pressmeddelande/svenska-utslapp-minskade-under-coronaaret-2020/#:~:text=Under%202020%20landade%20det%20totala,BNP%20med%202%2C8%20procent.>

SCB, Sveriges BNP, 2021. Länk: <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/samhallets-ekonomi/bnp-i-sverige/>

SCB, Sveriges BNP, 2021. Länk: <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/samhallets-ekonomi/bnp-i-sverige/>

Skatteverket, Vad är ett finansiellt instrument?, 2021. Länk: <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2019.8/324699.html>

SOU 1999:76, Maktindelning. Länk: <https://www.regeringen.se/49bb77/contentassets/32758bc5d-242439fb4bc04797d22e8d3/maktindelning-sou-199976>

SOU 2020:17, Grönt sparande. Länk: <https://www.regeringen.se/49664e/contentassets/63583769d0954af2b558ee8502deeb60/gront-sparande-sou-202017.pdf>

SOU 2021:21, En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden, 2021. Länk: http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2021/03/SOU-2021_21_webb.pdf

SOU 2021:21, En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden, 2021. Länk: http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2021/03/SOU-2021_21_webb.pdf

Svenska Bankföreningen, Bankernas funktion, 2020. Länk: <https://www.swedishbankers.se/fakta-och-rapporter/svensk-bankmarknad/bankernas-funktion/#:~:text=Utl%C3%A5ningen%20fr%C3%A5n%20banker%20uppgick%20i,32%20procent%20av%20bankernas%20utl%C3%A5ning.>

Svenska Dagbladet, Expert: Många kommer inte ställa om frivilligt, 2021. Länk: <https://www.svd.se/expert-manga-kommer-inte-stalla-om-frivilligt> ; Dagens Nyheter, Luddiga planer för hur Sverige ska klara klimatmålen, 2021. Länk: <https://www.dn.se/vetenskap/luddiga-planer-for-hur-sverige-ska-klara-klimatmalen/>

Svenska Dagbladet, Lagrådet sågar regeringens klimatlag – kritiken stenhård, 2020. Länk: <https://www.>

svd.se/lagradet-sagar-regeringens-klimatlag--kritiken-stenhard

Svenskt Näringsliv, Tandlös klimatlag enbart symbolpolitik, 2017. Länk: https://www.svensktnaringsliv.se/sakomraden/hallbarhet-miljo-och-energi/tandlos-klimatlag-enbart-symbolpolitik_1114844.html

Sveriges Riksbank, Banking and climate-related risks, implications for financial stability in Sweden, 2021. Länk: <https://www.riksbank.se/globalassets/media/rapporter/staff-memo/svenska/2021/banking-and-climate-related-risks-implications-for-financial-stability-in-sweden-staff-memo.pdf>

Sveriges Riksbank, Den svenska finansmarknaden, 2016. Länk: https://www.riksbank.se/globalassets/media/rapporter/den-svenska-finansmarknaden/svenska/2016/rap_finansm_160831_sve.pdf

Sveriges Riksbank, Finansiell Stabilitet 2021:1, 2021. Länk: https://www.riksbank.se/globalassets/media/rapporter/fsr/svenska/2021/210526/finansiell-stabilitetsrapport-2021_1.pdf

Sveriges Riksbank, Lista över svenska monetära finansinstitut, 2021. Länk: <https://www.riksbank.se/sv/statistik/finansmarknadsstatistik/lista-over-svenska-monetara-finansinstitut/>

Sveriges riksdag, Förordning (2015:517) om stöd till lokala klimatinvesteringar, 2015. Länk: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2015517-om-stod-till-lokala_sfs-2015-517

Sveriges riksdag, Förordning (2017:1319) om statligt stöd till åtgärder som bidrar till industrins klimatomställning, 2017. Länk: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-20171319-om-statligt-stod-till_sfs-2017-1319

The Guardian, BlackRock to advise EU on environmental rules for banks, 2020. Länk: <https://www.theguardian.com/business/2020/apr/12/blackrock-eu-environmental-rules-for-banks>.

The Wall Street Journal, Economists' Statement on Carbon Dividends, 2019. Länk: <https://clouncil.org/economists-statement/>

Tillväxtanalys, Hållbar omställning som metapolitik, 2021, s. 20. Länk: https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.7b58351017a69ec26868b0c/1625482302848/Rapport_2021_04_H%C3%A5llbar_omst%C3%A4llning_som_metapolitik.pdf

Tillväxtanalys, Kartläggning av politiska insatser under finanskrisen 2008-2009, 2013. Länk: https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.62dd45451715a00666f2101e/1586366214828/WP_PM_2013_01.pdf

Tillväxtanalys, Riskkapitalstatistik 2019 - venture capital, 2020. Länk: https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.116e2ff51760b08af77f04e/1606921248196/Riskkapital_2019.pdf

Tillväxtanalys, Tredje generationens innovationspolitik: styrning och implementering genom samverkan (PM 2020: 184), 2021. Länk: <https://www.tillvaxtanalys.se/publikationer/pm/pm/2021-03-05-styrning-och-implementering-av-tredje-generationens-innovationspolitik-genom-samverkan.html>

U.S Securities and Exchange Commission, The Laws that Govern the Securities Industry, 2021. Länk: <https://www.investor.gov/introduction-investing/investing-basics/role-sec/laws-govern-securities-industry> ;

United Nations Development Programme, Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna, 2021.

United Nations Development Programme, Om Globala målen, 2021. Länk: <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/>

United Nations, Statement by the Secretary-General on the report by the UN Framework Convention on Climate Change, 2020. Länk: <https://www.un.org/sg/en/node/259106>

World Commission on Environment and Development, Our Common Future, 1987. Oxford University Press.

World Wide Fund for Nature, European Commission trashes science-based recommendations by including fos-

sils fuels in green taxonomy proposal, 2021. Länk: <https://www.wwf.eu/?uNewsID=2555966>

